

EXPOZIȚIILE MONDIALE, SOLUȚII DE REGENERARE A ZONELOR PORTUARE?/ *World Exhibitions, Solutions for Regenerating Portuary Areas?*

Șef lucrări dr. arh. urb. / *Assist. Prof. PhD Arch. Urb.*

Daniel COMȘA

Arh. drd. / *PhD c. Arch.*

Irina Elena MEREIOIU

dancomsa@yahoo.com

irina_mereoiu@yahoo.com

REZUMAT

Zonele portuare reprezintă un imens potențial de dezvoltare pentru oraș, dar, de multe ori, până la intervenție, aceste zone sunt destrucurate. Folosirea Expozițiilor Mondiale pe post de catalizator pentru atracția urbană din zonă poate fi parte a unei strategii urbane pe termen lung.

Chiar dacă pavilioanele propuse cu ocazia expozițiilor mondiale dinamizează pe termen scurt aceste zone, puține dintre ele rămân, în urma evenimentelor, în picioare. Refolosirea sau refuncționalizarea lor este dificilă, iar abandonarea lor poate să creeze un nou pol de degradare a întregii zone. Astfel, din nou, apare problema integrării în oraș.

Răspunsurile la posibila întrebare din titlu, exemple despre cum au fost soluționate aceste probleme în câteva dintre fostele Expoziții Mondiale și gradul lor de reușită vor fi analizate din punct de vedere al integrării funcționale și al influențelor la nivelul întregului oraș. O altă componentă a studiului se va concentra pe obiectele arhitecturale în sine și pe plus valoarea adusă de ele la nivel urban.

ABSTRACT

Portuary areas represent a huge development potential for the city, but often, until an intervention is made, they are simply derelict. As part of long-term urban strategies concerning these areas, the use of World Exhibitions as a catalyst for the development of urban attractiveness may be considered.

Even if the pavilions used at world exhibitions may bring a short term dynamic to these areas, actually, after the event, few of them remain standing. Their re-use or reconversion often proves to be a difficult task while their abandonment can create new causes for the degradation process of the entire area. Therefore the issue of integrating these areas into the city remains standing.

Possible answers to the question in the title, examples of how the above mentioned problems were solved in a number of former World Exhibitions and their degree of success will be analyzed in terms of functional integration and influences at the scale of the entire city throughout this paper. Another component of the study will focus on pavilions as architectural objects and on the added value they bring at urban level.

Cuvinte cheie: expoziții mondiale, regenerare urbană în zone portuare, pavilion expozițional, spații anvelopante

Key words: world exhibitions, urban regeneration in portuary regions, expositional pavilion, enveloping space

Introducere

În ultimele decenii regenerarea zonelor portuare a devenit un subiect de actualitate pentru arhitecți, urbanști și autorități. Aceste zone prezintă un imens potențial de dezvoltare pentru orașul căruia îi aparțin însă, în multe cazuri, ele sunt încă destructurate, abandonate sau având funcțiuni care nu mai sunt necesare orașului modern. În căutare de soluții, autoritățile folosesc uneori posibilitatea organizării de evenimente internaționale pe post de catalizator pentru dezvoltarea ulterioară a acestor zone gri, în speranța că efectele vor fi benefice și de durată. Transformarea unei manifestări punctuale într-o strategie urbană pe termen lung, care să fie benefică întregului oraș, se dovedește însă, de multe ori, dificilă și cu implicații nebănuite. În cele ce urmează vom semnală și aprofunda aspectele problematice ale acestui gen de inițiativă.

Profunde schimbări politice, economice și tehnologice petrecute în a doua jumătate a secolului XX și-au pus amprenta asupra activităților portuare și, în consecință, asupra teritoriilor ocupate de acestea. Noile necesități de spațiu și performanță apărute au adus cu sine o alterare a întregii scări a porturilor. Cum de multe ori orașele nu au putut oferi spațiile necesare noilor extinderi, structurile portuare au fost translatate în afara acestora, către teritorii încă neocupate din zonele periferice. În urma lor au rămas zonele urbane cenușii, destructurate, care au devenit mai apoi subiectul diverselor încercări de repopulare și reintegrare în oraș.

Pentru orașul post-industrial aflat în criză de identitate aceste spații au căpătat potențialul unei renașteri; vorbind despre ele, arhitectul Rem Koolhaas le-a denumit chiar „marele potențial metropolitan al Europei” (Koolhaas, 2005:172)

Introduction

In the recent decades, regenerating portuary areas became a preferred subject among architects, planners and authorities. These areas have a huge growth potential for the city to which they belong but, in many cases, they are still destructured, abandoned or having functions that are no longer necessary in a modern city. In search for solutions, authorities sometimes use the possibility of organising international events as a catalyst for further development of these grey areas in hopes that the effects will be beneficial and lasting. However, turning a temporary event into a long-term urban strategy beneficial to the whole town often turns out to be difficult and with unexpected implications. In this paper we will mention and discuss the main concerns related to this kind of initiative.

The profound political, economic and technological changes of the second half of the twentieth century have made their mark on portuary activities and, consequently, on the territories these occupied. The emerging needs for space and performance have resulted in an alteration of the whole scale of ports. Since, often, cities weren't able to provide the spaces required for new extensions, the portuary structures have been moved outside the city, to peripheral areas still unoccupied. There were left behind gray, urban areas which became afterwards subject of various attempts of reintegration into the city.

For the post-industrial city facing an identity crisis, these spaces have become a potential renaissance force; talking about them, Rem Koolhaas has even called them 2the great potential of Metropolitan Europe” (Koolhaas, 2005:172)

În timp ce dimensiunea socială și psihologică a acestor spații face încă subiectul dezbaterilor, autoritățile competente se află în căutarea unei soluții concrete pentru oprirea procesului de declin și transformarea unor asemenea zone în unele profitabile pentru oraș sub toate aspectele.

Proiectele de regenerare ale unor astfel de zone sunt procese complexe, cu implicații la scări diferite (locală/regională/globală) și care reflectă atât strategia de planificare urbană, cât și aspectele economice și politice caracteristice orașului. La nivel local, proiectele sunt condiționate de context, de caracteristicile sitului, de problematica integrării urbane, climat și nu în ultimul rând de autoritățile locale implicate și de procedurile administrative necesare. Din punct de vedere regional intervin alți factori precum dimensiunea zonelor în cauză și conexiunea lor cu restul orașului, infrastructura, echipamentele, spațiile publice ajungând inclusiv la chestiuni legate de amploarea/nivelul investiției. În ceea ce privește scara globală, asemenea proiecte sunt comune multor orașe-port în lume, desfășurându-se în același context economic internațional, încercând să răspundă la aceleași probleme la nivelul planificării urbane și având aceeași importanță majoră în strategia de dezvoltare a orașului.

Mega-evenimentele, categorie mai largă în care sunt incluse și Expozițiile Mondiale, sunt manifestări temporare cu durată fixă, desfășurate la scară largă, cu intenția de a încuraja dezvoltarea economică locală și regională prin atragerea investițiilor, turiștilor și atenției media asupra orașului gazdă (Hiller, 1998:47; Chen, Spaans, 2009:99).

While the social and psychological dimension of these spaces is still subject to debate, authorities are looking for a concrete solution to stop the decline process and to transform such areas in profitable places for the city in all respects.

The regeneration projects developed for such areas are complex processes, with implications at different scales (local / regional / global) and which reflect both the urban planning strategy and the city's economic and political characteristics. At local scale, projects are subject to context, site characteristics, urban integration issues, not least climate and local authorities involved. In terms of regional scale there are other factors involved such as the size of the areas and their connection with the rest of the city, infrastructure, equipments, public spaces and even financial issues such as the amount of investment. In terms of global scale, such projects are common to many portuary cities in the world, taking place in the same international economic context, trying to answer the same questions in terms of urban planning and having similar importance in the development strategy of the cities.

Mega-events, a broader category that also includes World Exhibitions, were defined as temporary manifestations of a fixed duration, conducted on a large scale, intended to encourage local and regional economic development by attracting investments, tourists and media attention on the host city (Hiller, 1998:47; Chen, Spaans, 2009:99).

Istoric al Expozițiilor Mondiale

Organizarea acestui gen de evenimente a început cu prima Expoziție Mondială organizată în 1851 la Londra de către Regina Victoria și Prințul Albert, iar tradiția a continuat de-a lungul anilor (multiplicându-se și separându-se tematic), ajungând astăzi la evenimente de amploare mondială. Istoria arhitecturii a fost influențată masiv de aceste ocazii de etalare ostentativă a forței și a capacității tehnice: Crystal Palace, pavilionul proiectat pentru prima Expoziție Mondială de către arhitectul Joseph Paxton, a marcat momentul în care clădirile au reușit dematerializarea spre transparența totală.

Acum, o asemenea manifestare necesită investiții de miliarde de dolari, ani de pregătiri ale proiectului și de execuție a lucrărilor, sute de mii de oameni implicați în organizare, hectare întregi de teren și numeroase modificări la nivel urbanistic pentru orașul gazdă.

De la un singur pavilion expozițional s-a ajuns, de-a lungul timpului, la construcția a numeroase structuri secundare, centre de convenții, de spectacole, pavilioane multifuncționale și numeroase clădiri cu alte funcțiuni. Un „parc expo” s-a transformat într-un oraș în miniatură care are propriile stații de metrou, gări, sisteme de transport public, parcări etc. Astăzi, expozițiile Mondiale au devenit un *mega-eveniment care are nevoie de un mega-proiect* (Gold, Gold, 2008:300).

În ultimele decenii asemenea evenimente au ajuns să fie văzute, în principal, ca oportunități pentru dezvoltare economică. În consecință, urmările lor sunt, de regulă, analizate pe o perioadă relativ scurtă de timp, începând cu momentul desfășurării evenimentului și terminând cu o cuantificare a rezultatelor obținute după finalizarea acestuia (încasări, construcții realizate, lucrări noi de infrastructură etc.). De puține ori ele fac subiectul

History of the World Exhibitions

The organization of this kind of events began in 1851 with the first World Exhibition held in London by Queen Victoria and Prince Albert and the tradition has continued over the years (while exhibitions multiplied and separated by theme), resulting today in major events of world scale. History of architecture was heavily influenced by these ostentatious displays of power and technical capability: Crystal Palace, the exhibition pavilion designed for the first World Expo by architect Joseph Paxton, marked the beginning of the dematerialization of building envelopes towards full transparency.

Nowadays, such an event requires billions of dollars of investments, years of project planning and execution, hundreds of thousands of people involved in organizing, many acres of land and numerous urban changes for the host city.

Starting with a single pavilion, over time, World Expos began requiring the construction of numerous other secondary buildings such as convention centers or entertainment and multifunctional halls. The Expo park turned into a miniature city with its own subway stations, railway stations, public transport systems, car parks, etc. Nowadays, World Exhibitions turned into a mega-event needing a mega-project (Gold, Gold, 2008:300).

In the last decades, such events have come to be seen primarily as opportunities for economic development. So, their consequences are usually considered over a relatively short period of time and the results quantified recently after its completion (economic profit, completed constructions, new works of infrastructure, etc.). It's not often that they are subject to a broader and objective study (that is not controlled or conducted by the organizers) in which to also assess other urban issues such as long term urban or social implications. (Hiller, 1998:47)

unui studiu mai amplu și obiectiv (care să nu fie comandat sau condus de autoritățile organizatoare) în care să fie evaluate și alte aspecte precum implicațiile sociale sau urbanistice pe termen lung. (Hiller, 1998:47)

Ilustrând cu două exemple recente de asemenea expoziții aflate oarecum la poli opuși (Expo 98 desfășurată în Lisabona- considerată una dintre cele mai modeste manifestări de acest gen din ultima vreme, și Expo 2010 din Shanghai — considerată cea mai mare din multe puncte de vedere) lucrarea de față își propune să analizeze rezultatele raportându-se tocmai la aceste implicații sociale și de identitate culturală și urbanistică ca la criteriul principal de evaluare. Din acest punct de vedere, viabilitatea unei expoziții mondiale ca soluție de regenerare a zonelor portuare eficiente pe termen lung poate fi pusă sub semnul îndoielii.

Expo 98 din Lisabona a comemorat 500 de ani de la călătoria lui Vasco da Gama către India, ocolind Capul Bunei Speranțe, și a avut ca temă „Oceanele, patrimoniu pentru viitor” într-o încercare de a atrage atenția asupra necesității protejării acestor resurse naturale extrem de importante.

Situl ales pentru amplasarea expoziției este situat în partea de nord-est a orașului, pe o fâșie lungă de cinci kilometri de-a lungul râului Tejo și a fost preferat altor două locații propuse în ciuda prezenței neplăcute a unei rafinării în zonă și a depozitelor de petrol. Acestea au fost mutate și o parte nouă din oraș a căpătat o legătură directă cu apa. Mai mult decât o simplă manifestare temporară, Lisabona a privit organizarea Expo 98 ca pe o oportunitate / motivație de transformare urbană la scară mare, iar acest lucru a determinat și alegerea sitului în nord-estul orașului, în încercarea de a contrabalansa tendința evidentă de creștere a orașului către vest. Exceptând zona istorică centrală, Praça do Comercio, Lisabona este aproape în întregime separată de apă

The present paper aims to analyze the results of two recent examples of such exhibitions that are somewhat at opposite poles (Expo 98 held in Lisbon, considered one of the most modest events of its kind in recent times and Expo 2010 held in Shanghai - considered to have been the largest in many ways) by referring specifically to the social implications and to the influences exerted in cultural and urban identity. From this point of view, the viability of World Expos as an effective long-term regeneration solution of portuary areas can be called into doubt.

Expo 98 held in Lisbon commemorated 500 years since Vasco da Gama's voyage to India and was organized under the theme "Oceans, Heritage for the Future" in an attempt to call attention to the need to protect these extremely important natural resources.

The site chosen for exhibition was located in the north-east part of the city, on a long stretch of five kilometres along the river Tagus and was chosen over two other proposed locations despite the unpleasant presence of a refinery and some petroleum deposits in the area. These were moved and a new part of town was thus directly linked to the water. Lisbon considered Expo 98 to be more than just a temporary manifestation and treated it as an excuse for large-scale urban transformations. This was the reason that determined the choice of site in the northeast of the city, as an attempt to counterbalance the obvious growth trend of the city towards west. Except for the historical centre, Praça do Comercio,

prin intermediul docurilor, a construcțiilor vechi industriale și a liniilor de tren care se desfășoară paralel cu linia țărmului.

Deoarece strategia principală a fost ca orașul să rămână cu clădiri funcționale după desfășurarea evenimentului, expoziția în sine a fost considerată mai modestă în comparație cu cele precedente. Având ca reper experiența nefastă a orașului Sevilla (Expo 1992) care a rămas cu o moștenire considerabilă de pavilioane neutilizate, Expo 98 a organizat expozițiile naționale sub forma de standuri interioare, adăpostite în două clădiri localizate în nordul, respectiv sudul parcului Expo. Singura expoziție organizată separat a fost cea a țării-gazdă pentru care s-a construit un pavilion special, conceput de Alvaro Siza.

Planul elaborat de arhitectul Manuel Salgado pentru întreaga zonă expo mai conținea, pe lângă Pavilionul Portugaliei, patru pavilioane tematice care urmau să fie apoi elemente cheie pentru infrastructura noului cartier Olivais: un acvariu construit în Pavilionul Oceanelor, o sală multifuncțională în Pavilionul Utopia, un muzeu în Pavilionul Viitorului și un institut de cercetare științifică în Pavilionul Oceanografiei. În plus, Turnul Vasco da Gama, înalt de 140 de metri și inspirat de pânzele corabelor, a fost construit pentru a fi un reper urban și a marca intrarea în zona Expo dinspre nord, rămânând mai apoi simbolul acestei manifestări.

Mai mult, pentru a asigura funcționarea zonei și după terminarea Expoziției Mondiale, o importanță foarte mare a fost dată investițiilor în infrastructură: cu această ocazie a fost construit podul Vasco da Gama, cea de-a doua conexiune între cele două maluri ale Lisabonei Metropolitane, a fost realizată Gara Oriente (proiectul arhitectului Santiago Calatrava),

Lisbon is almost entirely separated from water through the presence of docks and old industrial buildings on the shore and through the railway line that runs parallel to the shoreline.

The main strategy of the organizers was that the city would be left with functional buildings after the event ended and this led to the exhibition being considered more modest in comparison with the previous ones held. Referencing the unfortunate experience of Seville (Expo 1992) which was left with a considerable legacy of unused pavilions, Expo 98 organized the national exhibitions in the form of indoor stalls, housed in two buildings located in the north, respectively south part of the Expo area. The only exhibition that was separately organized was the one of the host country for which they built an independent pavilion designed by Portuguese architect Alvaro Siza.

The master plan designed by architect Manuel Salgado for the entire Expo area also contained other four thematic pavilions that were to become key buildings for the newly designed Olivais district: an aquarium to be built in the former Ocean Hall, a multifunctional hall in the Utopia Pavilion, a museum in the Future Pavilion and a scientific research institute in the Oceanography Pavilion. In addition, the 140 meters high Vasco da Gama Tower was inspired by the ships' sails and was conceived as an urban landmark for the Expo and as a future symbol of this event over time.

Moreover, to ensure that the area remains functional after the World Expo too, great importance was given to investments in infrastructure: on this occasion the Vasco da Gama bridge was built (the second connection between the two sides of Metropolitan Lisbon), the Oriente Station, major national and international transportation hub, was

nod important de transport național și internațional, a fost inaugurată o nouă linie de metrou, o autogară și s-au construit de asemenea străzi care să conecteze zona cu restul orașului și cu aeroportul aflat la trei kilometri depărtare.

Planurile au fost făcute pe termen lung astfel că, până în anul 2020, zona ar trebui să aibă 25 000 de locuitori, parcuri, birouri, școli, grădinițe, o clinică, restaurante, cafele și o zonă comercială localizată central.

Pentru un oraș șansa de a deveni de interes mondial, de a primi investiții, atât în infrastructură, cât și în obiective ce pot ajunge mai apoi cunoscute ca repere urbane, generează venituri locale prin turism, cât și prin reprezentativitate.

Shanghai 2010 este cea mai recentă dintre Expozițiile Mondiale organizate și, probabil, printre cele mai spectaculoase din istorie. Desfășurată sub sloganul „Better city, better life” („Orașe mai bune, o viață mai bună”), expoziția a găzduit cel mai mare număr de țări participante de până acum (250 de țări și organizații internaționale), a fost cea mai costisitoare și cea mai extinsă ca suprafață având și un număr record de vizitatori : 73 de milioane. Poziționarea într-o țară cu o populație atât de numeroasă precum China a ajutat, iar aducerea cu autocarele a populației muncitoare pentru vizitarea expoziției a părut un fel de sarcină de partid, amintind de deplasările la TIB din alte vremuri doar că la o altă scară.

Adresabilitatea a fost clar direcționată către marele public, iar în China putem vorbi într-adevăr despre un public numeros, maximul atins fiind de 1 milion de vizitatori pe zi, dar imaginea a contat mai mult decât până acum deoarece trăim într-o epocă în care vizualul domină alte aspecte constructive. Puține țări au apelat la arhitecți recunoscuți internațional, iar cele care au făcut-o au reușit să aibă pavilioane cu anvelopante interesante.

constructed (project by architect Santiago Calatrava), a new subway line and bus terminal were inaugurated and new streets were built to connect the airport with the rest of the city.

The plans were made long term so that by 2020, the area was planned to host 25 000 inhabitants, green parks, office buildings, schools, kindergartens, a clinic, restaurants, cafes and a centrally located shopping area.

The chance to become of world interest, to receive investments, both in infrastructure and in buildings that can later become urban landmarks, represents a major chance for a city to generate income both through tourism and image development.

Shanghai 2010 was the most recent of World Exhibitions and probably among the most spectacular ones in history. Held under the slogan “Better City, Better Life”, the exhibition hosted the largest number of participating countries so far (250 countries and international organizations), was the most expensive and occupied the largest area, receiving also a record number of visitors: 73 million. The fact that it was held in a country with a population as large as China’s contributed to its popularity and actions such as bringing buses full of working people to visit the exhibition resembled some kind of political party task similar to the ones held during communism regime in Romania.

The exhibition was clearly designed to appeal to the large public and in China we can indeed consider a large public since the maximum reported was of one million visitors per day. In order to attain such popularity the displayed image was obviously of great importance, maybe greater than before architecture focused on the visual aspects more than on any other constructive or conceptual aspect. However few countries have turned to internationally recognized architects for projects but those who did were able to show pavilions with interesting envelopes.

Orașul Shanghai a pus la dispoziția expozanților un amplu teren situat central și extrem de accesibil, un amestec de zone vechi industriale și arii nedezvoltate întins pe ambele părți ale râului Huangpu care străbate orașul.

Venind în continuarea unor proiecte de regenerare implementate din anii 1990' în această zonă, expoziția a extins practic aria denumită Bund de la 1,2 la 5 kilometri lungime. Cu această ocazie, orașul a investit semnificativ în infrastructură nouă precum un *hub* internațional de transport, o nouă gară, rețea de metrou, drumuri etc. apreciindu-se că toate aceste îmbunătățiri au avansat lucrările de dezvoltare a orașului cu 15-20 de ani.

Se poate spune despre Shanghai Expo că a fost prima manifestare de acest gen atât de amplă încât să trebuiască să te plimbi cu vaporul prin ea. Cele patru trasee diferite de traversare cu vaporul a râului, dar și construirea unui tunel subteran au făcut întregul complex accesibil. Lisabona de asemenea a speculat atracția diferitelor moduri de deplasare și a creat o telegondolă pentru a face posibilă percepția aeriană a întregii expoziții.

Pavilionul expozițional este un program de arhitectură prezent în istoria ultimilor 150 de ani. Temporalitatea acestui program, și aici facem referire la durata lui de existență fizică, este limitată în timp la o perioadă de vizitare după care acesta este demontat. Semnul pe care îl lasă sau imaginea care rămâne pe retina vizitatorului este limitată în timp, deoarece ulterior parcurgerea spațiilor va fi imposibilă.

Pavilionul este prin excelență forma prin care anveloparea spațiilor este exprimată la modul sincer, dar nu facil, folosind tehnologia sub formă de manifest. Ideea arhitecturală în stare incipientă sau

Shanghai City has provided exhibitors an extensive territory, located in the centre of the city and very easily accessible. What was to become Expo 2010 was a mixture of former industrial areas and undeveloped areas spreading on both banks of the Huangpu River, the river that runs through town.

The exhibition virtually extended the area called the Bund from 1.2 to 5 km long, in an attempt to continue the regeneration projects implemented here around the 1990s'. On this new occasion, the city significantly invested in infrastructure such as a new international transportation hub, a new railway station, the subway network, highways, etc. It is estimated that all these improvements have advanced the development works in the city with 15-20 years at a time.

It is possible to say that Shanghai Expo was the first event of its kind to be extended enough so that people had to visit it by boat. The entire complex was made accessible through four different water routes crossing the river but also through an underground tunnel. On the same note, twelve years ago, Lisbon also speculated on the attractiveness of different ways of moving around and created a gondola that made it possible to have an aerial view of the whole exhibition.

In the history of architecture the exhibition pavilion has been present for the last 150 years. The duration of his physical existence is limited to a determined period of time after which it is disassembled. Its image may be resumed to the memory it creates inside the visitor's mind since afterwards it will be virtually impossible to walk through and re-experience the architectural spaces.

We can thus consider the pavilion the mean of expressing space envelopes in the purest way while resorting to technology almost as to a manifesto. From this perspective, we can consider this

experimentul arhitectural este cel mai aproape de punerea în practică sau realizarea efectivă.

În acest context poate fi adus în discuție Expo Hanovra 2000 care a creat o zonă pentru manifestări expoziționale folosită cu o ciclicitate aproape lunară pentru târguri pe diverse profile. Găzduirea expoziției mondiale a creat însă un surplus greu de exploatat pentru un orașel atât de mic cum este Hanovra. Pavilioanele naționale au rămas în picioare într-un climat german curat, dar părăsirea a dus la o degradare care arată dezolant. Strălucirea de moment s-a pierdut în timp și chiar și pavilionul Olandei, care a reprezentat o declarație revoluționară a MVRDV la vremea respectivă, este acum închis pentru ca viața posibililor vizitatori să nu fie periclitată.

Conservarea in situ a pavilioanelor nu pare o soluție sustenabilă și chiar dacă ele marchează o perioadă importantă în istorie, efemeritatea programului pare a câștiga în fața unei exploatări ulterioare.

Învățând din această experiență la Shanghai va rămâne doar Pavilionul Chinei și centrele pentru congrese construite în imediata vecinătate. Probabil că și ele vor avea o viață limitată în timp dacă luăm în considerare presiunile imobiliare uriașe existente într-o zonă centrală a unui oraș aflat atât în expansiune, cât și în plină creștere economică.

architectural program as the one where architectural concepts and experiments come closest to being materialized and given a function.

In this context we can refer to the Hanover Expo 2000 event as an example. Even though the initial planning implied creating an area for exhibitions of various profiles to be used almost monthly, the World Expo left behind an inheritance too difficult to exploit for such a small town as Hanover. The national pavilions were left standing in a clean German environment, but, even so, leaving them without use led to degradation and to a desolating image as a result. The glowing atmosphere gradually faded and even the Dutch pavilion, that distinguished itself as a revolutionary statement from MVRDV at the time, is now closed to visitors for safety reasons.

Judging from past experiences, in situ conservation of the exhibition pavilions does not seem to be a sustainable solution and even if the buildings mark an important time in architectural history, apparently the ephemeral nature of their program cannot be conquered.

Learning from this experience, after Shanghai 2010, only a few buildings will remain standing among which the China Pavilion and the congress centers built in its immediate vicinity. It is possible even for these ones to have a very limited life if we consider the huge real-estate pressures exerted in the central area of a developing city.

Impactul evenimentelor expoziționale asupra zonelor portuare

Revenind la problematica portuară și la organizarea unor evenimente grandioase menite să revitalizeze aceste zone, se pot semnală și aspecte mai puțin pozitive.

În primul rând, ceea ce se poate reproșa unei asemenea soluții este chiar faptul că, prin ocuparea teritoriilor aparținând portului și conversia lor funcțională¹, nu face altceva decât să îndepărteze funcția portuară de oraș și să îl priveze pe acesta de una dintre caracteristicile lui definitorii. Dintr-o perspectivă antropologică, identitatea culturală a unei comunități este strâns conectată cu trăsăturile locului în care comunitatea viețuiește, căci, așa cum afirmă Augé, „a te naște înseamnă a te naște într-un loc” (Augé, 1992/2000:32).

De-a lungul timpului, identitatea orașului s-a modelat în strânsă legătură cu portul prin care, inițial, se afla în contact cu lumea, iar această relație semnificativă se exprimă inclusiv în personalitatea locuitorilor. Prin urmare, slăbirea legăturilor comunității cu zona portuară poate însemna de asemenea o alterare a identității locale, valoare atât de apreciată astăzi, în contextul globalizării. Paradoxal, marele potențial al porturilor este speculat prin introducerea unor funcțiuni total străine acestora.

O precipitare în a transforma toate zonele găsite libere astăzi în spații pentru loisir sau servicii poate conduce la o monofuncționalitate care se poate dovedi la fel de problematică într-un viitor nu foarte îndepărtat. Există deja tendința formării de zone exclusiv culturale (*cultural clusters*) asupra căreia teoreticienii orașului avertizează: auditoriile, muzeele, teatrele, arenele de spectacole tind uneori să devină vecini nedorți și incomozi care se izolează de context.

The impact of expository events on the portuary areas

In the case of portuary areas and their regeneration through major events, less positive aspects may be signaled.

What can be first criticized is the very fact that by occupying territories once belonging to the port and by radically changing their functionality¹, such interventions actually put more distance between the port and the city thus depriving him of one of its defining characteristics. From an anthropological perspective, the cultural identity of a community is closely connected with the features of the place where the community lives, because, as Marc Augé says, “being born means being born in a place” (Augé, 1992/2000: 32).

Over time, the identity of the city was modeled in conjunction with the port that originally ensured contact with the rest of the world, and this significant relationship is also expressed in the personality of the inhabitants. Therefore, the weakening of ties between the community and the portuary area can also mean an alteration of the local identity, one of the most cherished values nowadays, in the context of globalization. Paradoxically, the great potential of portuary areas is speculated by implementing totally foreign functions.

Haste in transforming all these derelict areas into leisure or services facilities may lead to a new monofunctionality that could prove as problematic as the last one in a not too distant future. There is already a tendency to form exclusive cultural areas (cultural clusters) on which the experts of the city warn us: auditoriums, museums, theatres, concert halls sometimes tend to become undesirable and inconvenient neighbors that isolate themselves from context.

În al doilea rând, necesitatea de a acționa sub presiunea termenului limită impus de eveniment implică pericolul luării unor decizii strategice pripite și cu consecințe negative neprevăzute. Intervenții urbane complexe, precum relocalizarea unor industrii sau dezafectarea lor din motive de siguranță și ambientale, pot fi accelerate. În aceste condiții, prioritare devin aspectele tehnice și economice, iar relocalizarea poate fi făcută fără un studiu corespunzător pentru găsirea unei alternative adecvate, inclusiv din punct de vedere al planificării la nivel regional. Pe lângă costurile ridicate pe care le implică o asemenea măsură, în aceste condiții apare riscul ca aceleași probleme de ordin funcțional și urban să fie transferate către un teritoriu vecin. Într-un viitor nu foarte îndepărtat, nevoia de soluționare a lor va spori costurile, consumând noi resurse economice, umane și materiale (Ferreira, 1997, cap.3).

Istoria acestui gen de intervenții a înregistrat deja cazuri, precum cel al Lisabonei și al Expo 98, în care pregătirile au însemnat desființarea unei întregi zone de containere a portului, în condițiile în care capacitatea acestuia era deja sub necesitățile de transport și depozitare (Ferreira, 1997:219).

Mai mult, ceea ce se poate reproșa uneori acestor transformări masive este faptul că, deși planificate, ele ajung să funcționeze ca un proiect izolat, dictat de considerente economice, politice și de promovare a imaginii orașului în exterior, dar mai puțin sensibil la aspecte precum coerența urbană. Această manieră de intervenție produce prin urmare zone noi, reconstruite, estetice, dar care nu se integrează în țesutul urban existent, ci rămân rupte de context și neasimilate orașului.

De fapt, întrebarea cheie care poate fi formulată în cazul unor asemenea intervenții este dacă ele reușesc să creeze o zonă nouă, care să se integreze atât la nivelul orașului cât și în țesutul urban înconjurător sau

Secondly, the need to act under the pressure of the deadline imposed by the event presents the risk of making hasty strategic decisions with unforeseen negative consequences. Sometimes, complex urban interventions, such as relocation of industries or their decommissioning for environmental and safety reasons, can be accelerated. Under these conditions, priority is given to the technical and economic aspects and relocation can be decided without an appropriate study to find a suitable alternative that complies with the regional planning strategies as well. If we were to consider the high costs involved in such a measure, under these conditions, there is a risk that the same functional and urban problems are actually transferred to a neighboring territory. In a not too distant future, the need to find a solution to the newly created problem will increase costs and consume other economic, human and material resources. (Ferreira, 1997, chapter 3).

In the history of such interventions there have already been cases, such as the Lisbon Expo 98, when preparations implied the liquidation of the whole containers area of the port, in a moment when its capacity was already under transport and storage needs (Ferreira, 1997:219).

Moreover, what can be sometimes criticized regarding these massive transformations is that, although subject to planning, they come to function as an isolated project, dictated by economic and political considerations but less sensitive to issues such as urban coherence and integration. Therefore this manner of intervention may produce new, rebuilt and aesthetic areas but that are not always integrated into the existing urban fabric. It is difficult to speak of continuous development or of natural, slow transitions but mostly of sudden and radical interventions.

In fact, the key question that can be asked for such interventions is whether they manage to create a new

doar un proiect izolat?

Privite din acest punct de vedere, proiectele pentru organizarea expozițiilor mondiale pot reprezenta doar un succes parțial.

Spre exemplu, o asemenea operație de regenerare a unei zone portuare poate fi integrată în planificarea strategică a orașului și articulată prin investiții în infrastructură, devenind un proiect cheie în dezvoltarea urbană, dar în același timp, ea poate fi separată de zonele urbane înconjurătoare, iar limitele intervenției pot deveni bariere între zona nouă și zonele vechi adiacente, mai puțin dezvoltate.

Este întocmai verdictului pe care l-au dat arhitecții și în cazul zonei Expo 98: aceștia au concluzionat faptul că intervenția, nu numai că nu a reușit să dilueze barierele existente între oraș și râu, ci, dimpotrivă, a avut un efect contrar, de separare a zonei respective de cartierele vecine și de construire a unui așa-zis „oraș în oraș” (Mello, 2002:49).

Dezvoltat ca pentru un teritoriu special de către o corporație cu capital public, proiectul a fost conceput în colaborare cu municipalitatea, a încorporat ideile de integrare din studiile făcute anterior în zonă și a prevăzut investiții majore în infrastructură și echipamente pentru a asigura integrarea zonei în oraș și accesibilitatea acesteia.

Contrar așteptărilor, însă, la nivel local, integrarea nu a reușit să treacă de la stadiul de concept la realitate. Apartenența zonelor adiacente unor jurisdicții diferite a dus la apariția unor limite foarte clare și la o segregare evidentă a spațiilor publice care, imediat în afara ariei de intervenție se diminuează ca suprafață, își pierd din importanță și își schimbă caracterul. De asemenea, factori precum existența și menținerea liniilor de tramvai suspendate și prezența unui pod elevat pentru circulația auto și pietonală au trasat bariere de nedepășit la nivelul coerenței spațiale. Atenția sporită acordată fluidizării circulației auto a avut repercursiuni asupra circulației pietonale.

area, which integrates both into the city and the surrounding urban tissue or just a project in isolation? Regarded from this perspective, the projects for world exhibitions may represent only a partial success. For example, such a regeneration operation can be integrated into the strategic planning of the city and well connected with the rest of the territory in terms of infrastructure but, at the same time, it can be separated from the surrounding urban areas and its limits can become new barriers between the new and the old adjacent areas.

This is exactly the verdict that architects gave for the Expo 98 area: they concluded that the intervention not only failed to dilute the existing barriers between the city and the river but it had the opposite effect instead: it separated the area from the neighboring districts and it built a so-called “city within a city” (Mello, 2002:49).

The project of the intervention was designed in collaboration with the municipality and it was developed as for a special territory, by a public-owned corporation; the strategy incorporated ideas from previous studies made in the region and provided massive investments in infrastructure and equipment to ensure the accessibility of the area and its integration into the city.

Contrary to expectations, however, local integration has failed to move from concept to reality. Adjacent areas belonging to different jurisdictions resulted in very strong borders and clear segregation of public spaces which, immediately outside the intervention area, diminish in size, lose importance and change their nature. Other factors such as the existence and maintenance of suspended tram lines and the presence of an elevated bridge for pedestrian and car traffic drew barriers, insurmountable in terms of spatial coherence. Close attention given to motor traffic fluidity had repercussions on pedestrian traffic. At local level, accessibility left much to be desired

La acest nivel, accesibilitatea lasă mult de dorit prin urmare zona Expo oferă mai degrabă percepția unei insule în interiorul orașului decât a unei zone generate firesc de acesta.

Printre altele, Expoziția Mondială de la Shanghai din 2010 s-a remarcat și prin faptul că a fost organizată într-o zonă centrală a orașului (spre deosebire de alte expoziții pentru care au fost alese locații periferice) și prin încercarea de reorganizare a unor zone industriale vaste, delapidate, pornind de la realizarea infrastructurii necesară orașului *după* eveniment și de la un plan al pavilioanelor expoziționale subordonat intereselor viitoarelor cartiere de locuințe ce le vor lua locul. Cu toate că acest lucru a însemnat separarea pavilioanelor prin străzi, piețe și parcuri, făcându-le astfel mai greu accesibile, urmarea pozitivă este că lucrările de construcție în zonă au putut fi începute imediat după încheierea expoziției, exploatând infrastructura deja disponibilă.

Prea recent pentru a putea fi analizat în funcție de rezultate, proiectul promite pentru moment integrarea urbană a intervenției prin continuarea spațiilor publice generoase și în afara limitelor ei.

Cu toate acestea, în cazul acestei expoziții, analiza gradului de integrare a intervenției în țesutul urban existent este o chestiune mai puțin relevantă, având în vedere că o zonă foarte largă a fost supusă unor proiecte de regenerare în ultimii ani, din dorința de a crea noul district financiar internațional al orașului. În acest scop, terenul din cartierul Pudong (locul amplasării pavilioanelor naționale la Expo 2010) a fost eliberat pentru implementarea proiectului, iar zona rezidențială densă și de joasă înălțime care exista în spatele portului a fost distrusă.

De altfel, întregul oraș este gândit într-o politică densă a locuirii, iar primul pas a fost făcut prin flancarea marilor bulevarde cu construcții înalte pentru locuit sau birouri, pentru a face mai puțin vizibilă distrugerea locuințelor tradiționale de mică

therefore Expo98 offers the perception of an island inside the city rather than of an area naturally developed within.

Among other things, the Shanghai World Expo 2010 distinguished itself through the fact that it was held in a downtown area of the city (unlike other exhibitions for which peripheral locations have been selected) and that its planning began by considering first the after-use. Infrastructure and exhibition pavilions were subordinated to the interests of the future residential neighborhoods which were to take their place. Although this meant the separation of pavilions through streets, squares and parks, making them less accessible, the positive result was that construction in the area could be started immediately after the exhibition ended by exploiting the already available infrastructure.

Too recent to be analyzed in terms of real consequences, for the time being the project promises to further integrate the urban intervention by continuing the generous public spaces outside its limits.

However, in the case of this particular exhibition, the success of the integration in the urban tissue is a less relevant issue, given the fact that, in recent years, a very large surrounding area was subject to regeneration projects derived from the desire to create the new financial district of the city. For this purpose, the land of the Pudong district (the location for the national pavilions at Expo2010) was cleared for new constructions and the dense, low-height residential area behind the port was destroyed.

In fact, the whole city was designed following a dense housing policy, and the first step was taken by flanking the main street with high residential or office buildings to make less visible the damage on the traditional housing occurred in several locations. In

înălțime, prezente în mai multe dintre locații.

În zona Puxi, singura unde s-au mai păstrat clădiri vechi și unde a fost organizată o parte specială a expoziției, dedicată orașului-gază, principiul conservării patrimoniului industrial a fost enunțat încă din faza incipientă a proiectului. Unele clădiri au fost într-adevăr renovate cu succes; altele însă au fost prejudiciate din cauza termenului strâns de execuție și a fondurilor limitate, iar rezultatul a fost îndoielnic din punct de vedere arhitectural.

Regenerarea urbană presupune mai mult decât producerea unor obiecte ușor identificabile în timp și spațiu. Ideea este mai degrabă de a orienta dinamica planificării urbane către viitor și de a dezvolta strategii. Într-o intervenție publică, arhitectul olandez Ruurd Gietema, vorbește despre o formă nouă de urbanism care creează un „ambient fantastic” și care are potențial tocmai în zonele portuare: el se referă la o integrare a construcțiilor vechi, fie ele și cu o calitate scăzută a locuirii și la o suprapunere a țesutului vechi al orașului cu noile construcții, la o scară diferită, specifice epocii actuale. Această suprapunere de tipologii și funcțiuni, dobândită în timp și fără intervenții agresive cu un amestec de clădiri la scară mare și mică, de uzuri formale și informale, de loft-uri, birouri, cluburi, magazine, teatre, hoteluri, locuințe sociale și apartamente de lux s-a dovedit o alegere inspirată care, cel puțin pentru clasa de mijloc olandeză, funcționează exemplar (Gietema, 2004:175).

Un alt aspect de considerat în discuția despre impactul expozițiilor mondiale este legat de moștenirea arhitecturală și culturală lăsată orașului.

De-a lungul timpului, Expozițiile Mondiale au reprezentat și o mostra de arhitectură, iar parte din moștenirile lăsate au intrat în istoria arhitecturii și au devenit adevărate simboluri ale orașului sau țării-gază. Este cazul Expoziției Mondiale de la Londra care a lăsat Crystal Palace, cazul construcției The

the Puxi area, where old buildings have still been preserved, a special part of the exhibition, dedicated to the host city, was organized and the principle of industrial heritage was set out at an early stage of the project. Some buildings were indeed successfully restored but others have been harmed because of the tight execution time and the limited funds, and the result was very questionable in terms of architectural quality.

Urban regeneration involves more than the production of easily identifiable objects in space and time. The idea is rather to orient the urban planning and development strategies towards future growth. In a public intervention, Dutch architect Ruurd Gietema talks about a new form of urbanism that creates a “fantastic atmosphere” and that is particularly suited for port areas: it refers to an integration and overlapping of old buildings (even the poor quality housing) with new constructions of our time, erected at a different scale. This overlapping of typologies and functions, obtained in time and without aggressive interventions leads to a mixture of different-scale buildings, of formal and informal functions, of lofts, office spaces, clubs, shops, theaters, hotels, social housing and luxury apartments. This proved to be an inspired choice that works wonderfully, at least for Dutch middle class persons. (Gietema, 2004:175).

Another aspect to be considered in this analysis about the impact of global exhibitions is related to the architectural and cultural heritage left to the host town.

Over time, World Exhibitions proved to be relevant to architectural trends and sometimes their legacies made history and have become true symbols of the host city or country. This is the case of the World Exhibition in London which left us Crystal Palace, The Rotunda (“the eighth wonder of the world” - the

Rotunda — pavilionul principal al expoziției din Viena 1873 supranumit și „a opta minune a lumii”, a Turnului Eiffel care a apărut în urma expoziției din 1889 organizată în Paris, a celebrului pavilion al lui Mies van der Rohe, conceput pentru expoziția din 1929 de la Barcelona, sau a construcției Atomium din Bruxelles, rezultat în urma expoziției din 1958 din Belgia. Această tendință de a construi pe *tabula rasa* un plan integral cu scopul de a fi reprezentativ și funcțional la o dată prestabilită se poate dovedi, ani mai târziu, a fi generat o arhitectură (mai bine spus o înșiruire de construcții) la modă la data respectivă, dar devenită rapid anacronică.

Din suita pavilioanelor prezentate în cadrul expoziției Shanghai 2010 doar cinci au fost alese pentru a fi păstrate și refuncționalizate, cu intenția de a le transforma în repere ale zonei nou dezvoltate: Pavilionul Chinei, Centrul Expo, Pavilionul Tematic, Expo Axis și „discul zburător” (ce va fi transformat într-o arenă sportivă pentru 18.000 spectatori).

Probabil noul simbol al zonei se dorește a fi chiar Pavilionul Chinei, proiectat de către arhitectul He Jingtang. Reprezentativ pentru noua atitudine a națiunii, de a câștiga recunoaștere internațională după dezvoltarea economică accelerată din ultima perioadă, pavilionul se caracterizează prin monumentalitate, iar pentru a nu fi necesar să se compare cu el, majoritatea celorlalte pavilioane au fost amplasate la o distanță destul de mare. Forma de pagodă redusă la esența gestului constructiv pare o sintetizare a structurii, iar multiplicarea elementelor asemenea cu un ritm de creștere poate să continue fără a altera compoziția. Raportul dintre picioarele structurale și forma susținută este suficient de bine proporționat pentru a sublinia forța ansamblului. La nivelul anvelopantei, exprimarea structurii printr-o arhitectură-simbol care amintește de brutalism domină celelalte caracteristici fizice și putem vorbi astfel despre o anvelopantă-structură.

main pavilion of the exhibition in Vienna in 1873), the Eiffel Tower from the 1889 exhibition held in Paris, the famous pavilion of Mies van der Rohe designed for the Barcelona exhibition of 1929, or the Atomium in Brussels, resulting from the 1958 exhibition held in Belgium. This tendency to build on tabula rasa a whole new architecture planned to be representative and functional at a precisely given time can prove, years later, to have generated an architectural legacy in vogue when built but which quickly became anachronistic.

Out of the pavilions presented in Shanghai in 2010 only five were chosen to be preserved and given new functions, with the intention of turning them into landmarks of the newly developed part of the region: the China Pavilion, the Expo Center, the Theme Pavilion, the Expo Axis and the “flying disc” (to be turned into a sports arena for 18,000 spectators).

Perhaps the new symbol of the area is intended to be precisely China’s Pavilion, designed by architect He Jingtang. Representative of the nation’s new attitude - the urge to gain international recognition after the accelerated economic development in recent years, the pavilion aimed at monumentality therefore most other pavilions were placed at a large enough distance from it. The shape of a pagoda reduced at the essence of the constructive gesture seems to represent a synthesis of structural principles and multiplying such elements with a ratio can continue without altering the composition. When considering space defining surfaces, expressing structure through rough symbol architecture dominates other natural features therefore we can consider discussing an envelope-structure.

Concluzii

Cu toate acestea, natura expozițiilor face ca în urma lor să rămână mai degrabă obiecte singulare, proiectate la o altă scară decât cea a cartierelor înconjurătoare, iar zonele populate prin alăturarea a astfel de obiecte se dovedesc, uneori, foarte greu de integrat în circuitul urban existent sau în proiecte noi, sfârșind astfel într-o refuncționalizare forțată.

Exemplele recente nu oferă încă posibilitatea acestei evaluări, însă, de-a lungul timpului, au fost totuși semnalate asemenea probleme de utilizare — spre exemplu, pavilioanele rămase în urma Expoziției Mondiale de la New York din 1964 au avut un destin nefericit, neputând căpăta o funcțiune utilă pe termen lung (Hiller, 1998:49).

Deși expozițiile mondiale au fost privite întotdeauna ca locuri propice pentru experimentarea în arhitectură, pentru libertatea totală de a încerca forme și materiale noi fără a trebui ca aceste încercări să treacă testul timpului, acestea ar putea fi văzute totuși și ca o extravaganță teribilă, având în vedere că, în cazul Shanghai Expo spre exemplu, după nici 200 de zile, mai mult de 200 de clădiri s-au închis pentru totdeauna, urmând a fi demolate.

Desigur că tuturor acestor neajunsuri li s-ar putea opune argumente aparent incontestabile, precum profitabilitatea economică a unei asemenea manifestări, dezvoltarea accelerată a orașului prin crearea de facilități care pot fi folosite după încheierea evenimentului, creșterea spectaculoasă a turismului în regiune și plusul de imagine obținut la nivel internațional de către orașul și țara gazdă. Cu toate acestea, la o analiză mai profundă, există contraexemple care pun la îndoială valabilitatea absolută a acestor argumente.

Conclusions

Moreover, the nature of the exhibitions makes it so that they leave behind rather singular objects, designed at a different scale than the surrounding neighborhoods, and so making it very hard to integrate them into an existing urban circuit or into new projects.

Recent examples cannot yet be assessed in this respect but, over time, such usage problems were reported - for example, pavilions left over from World Expo 1964 in New York had an unhappy ending, not being useful on the long term. (Hiller, 1998:49)

Although the world exhibitions were always regarded as suitable places for experimentation in architecture, for total freedom to try new materials and forms without it being necessary that they stand the test of time, they could still be seen as a terrible extravagance, bearing in mind that, at Shanghai Expo for example, more than 200 buildings were closed for ever, to be demolished, after less than 200 days.

Of course, against all these shortcomings one might oppose apparently unquestionable arguments, such as economic profitability of these events, accelerated development of the city by creating facilities that can be used after the event, spectacular growth of tourism in the region and a better international image obtained by the host city and country. However, at a deeper analysis, one can find counterexamples to question the absolute validity of these arguments.

Pe de o parte, profitabilitatea economică a fost doar o iluzie de început în cazul orașelor precum New Orleans, gazda Expoziției Mondiale din 1984, sau al lui Expo Vancouver 86 care a fost descris ca un mod neinspirat de a aloca resurse unor strategii falimentare (Hiller, 1998: 49; Radzicki et alii., 1988:62). Pe de altă parte, una dintre principalele critici aduse acestor evenimente este că fie consumă fonduri în detrimentul altor proiecte, activități și investiții cu mult mai necesare, fie că nu fac altceva decât să sprijine proiecte care ar fi fost realizate indiferent de eveniment și care nu pot fi, deci, socotite beneficii directe ale acestuia.

În plus, mult lăudata creștere a turismului impulsionată pe moment de aceste expoziții poate fi anulată de o scădere a numărului de vizitatori obișnuiți care, de teama aglomerației și a neplăcerilor derivate din aceasta, ar putea evita o deplasare pe perioada manifestării.

În ceea ce privește expunerea media și îmbunătățirea imaginii pe plan internațional de pe urma organizării unui asemenea eveniment, acestea sunt greu de transpus în termeni economici și există întotdeauna riscul unei publicități negative greu de controlat. În plus, dacă ținem cont de faptul că de regulă o dată la doi ani se desfășoară o asemenea expoziție (sau altă manifestare cu caracter asemănător), putem concluziona că asemenea efecte de promovare sunt temporare căci, cât de curând, atenția media va fi atrasă de o altă locație gazdă.

Cu toate acestea, considerentul fundamental de evaluare rămâne, ca pentru orice intervenție la nivelul orașului, efectul ei asupra utilizatorului. Or, în acest caz, părerile sunt împărțite.

Prin caracteristicile lor, Expozițiile Mondiale pot fi considerate un fel de experiment la scară mare, pentru societate. În 1937, revista franceză „Label” descria acest eveniment ca „o mare reprezentare / mostră care își reprezintă propria eră, cu tendințele

On the one hand, economic profitability was only an illusion for cities such as New Orleans, the host of the 1984 World Exhibition, or as Vancouver, Expo 86, which was described as an uninspired means to allocate resources to failing strategies (Hiller, 1998: 49; Radzicki et al., 1988:62).

On the other hand, one of the main criticisms is that these events either consume funds at the expense of other projects, activities and much needed investments, or they merely support projects that would have been completed regardless of the event and therefore cannot be considered one of its direct benefits.

In addition, the much praised growth of local tourism due to the event can be cancelled by a decrease in the number of regular visitors, which could avoid traveling during the event for fear of congestion and inconvenience derived from this.

Regarding media exposure and an improved international image from the organization of such an event, they are difficult to transfer in economic terms and there is always a risk of negative publicity difficult to control. In addition, given the fact that usually every two years is such an exhibition is held (or other similar manifestations), we conclude that such promotion effects are temporary, for the media's attention will soon be held by another host.

However, the main assessment criteria remain, as for any intervention in the city, its effects on the user. However, in this case, opinions are divided.

By their characteristics, World Exhibitions can be considered a kind of large-scale experiment for society. In 1937, the French magazine "Label" describes this event as "a great representation / sample of its era, with its trends, its fashion, its

sale, moda sa, tentativele curajoase și pionieristice și vagi memorii ale stilurilor trecutului” (Shiling, 2010:6, trad.ns.)²

Unul dintre principalele neajunsuri semnalate a fost cauzarea unei noi segregări sociale la nivelul orașului, derivată dintr-o prea mare specializare funcțională. Spațiile ample, dedicate loisir-ului sau serviciilor, sunt proiectate pentru a fi economic profitabile și, prin urmare, au ca țintă un anumit grup de utilizatori, cu venituri medii și peste medie. De cele mai multe ori, locuitorii vechilor zone portuare destructurate aparțin unei clase socio-economice inferioare, iar acest lucru este ignorat în procesul de proiectare: locuințele modeste sau de-a dreptul insalubre sunt înlocuite cu apartamente de lux sau spații de birouri, iar vechea comunitate este forțată să se retragă în zone periferice mai accesibile. Se poate afirma, deci, că accentul pe estetizarea zonelor portuare și pe atragerea vizitatorilor abate atenția de la rezolvarea problemelor de ordin social. Tot ceea ce se reușește este amânarea soluționării și translatarea lor către alte zone ale orașului.

Referindu-se la o situație asemănătoare, Michael Hall face o descriere elocventă a acestor cazuri de regenerare urbană prin mega-evenimente:

„Pe scurt, regulile jocului au fost trasate în așa fel încât să fie excluse multe grupuri din procesul de dezvoltare, în loc să se asigure locuințe și bunăstare pentru locuitorii originali ai zonei, din clasa muncitoare; orașul este acum proiectat să creeze ambientul clasei de mijloc care atrage «genul corect» de oameni” (Hall, 1998:19, trad.ns.)³

Uneori acest gen de transformări se produc la scară foarte mare și cauzează dislocarea unor comunități întregi, făcută sub presiunea termenelor limită și fără soluții alternative gândite pe termen lung.

Ultima Expoziție Mondială din Shanghai s-a dorit un record absolut: 55.000 de oameni au fost mutați de

courageous and pioneering attempts and vague memories of past styles” (Shiling, 2010:6, trad . ns.)²

One of the main drawbacks reported was causing a new social segregation in the city, derived from a great functional specialization. Large spaces dedicated to leisure and services are designed to be economically profitable and therefore have to target a specific group of users, those with average and above average income. Most times, people from the old portuary areas belong to lower socio-economic classes and this fact is ignored in the design process: poor or downright unsanitary housing are to be replaced by luxury apartments or office buildings, thus forcing the old community to withdraw in more accessible, peripheral areas. Therefore, it may be concluded that the emphasis on the aesthetisation of the portuary areas and attracting visitors distracts one’s attention from solving social problems. It only manages to delay their solving and transfer them to other areas of the city.

Referring to a similar situation, Michael Hall makes an eloquent description of these cases of urban regeneration through mega-events:

“In short, the rules were drawn so as to exclude many groups in the development process, instead of guaranteeing housing and welfare to the original inhabitants of the area, that belong to the working class; the city is now designed to create a middle-class environment, to attract the «right kind» of people”(Hall, 1998:19, trad.ns.)³

Sometimes these kinds of transformations occur and cause large scale displacements of entire communities, made under the pressure of deadlines and without thinking about long-term alternatives.

The latest World Exhibition in Shanghai aimed for an absolute record: 55,000 people were moved from the

pe malurile râului Huangpu, 18.000 de case au fost demolate, 272 de fabrici au fost închise și mutate, afectând pe cei 70.000 de muncitori care lucrau în ele. S-au făcut 18 proiecte speciale și primele pregătiri încă din 1984. Din punctul de vedere al planificării spațiale, Expo Shanghai a pierdut din vedere (sau a ignorat intenționat) factorul uman, construind totul la o altă scară, mult mai mare. Având în vedere că întregul parc expo acoperă 528 kilometri pătrați, parcurgerea lui reprezintă o provocare fizică pentru orice vizitator (Qun, 2010:10).

Posibilitățile tehnice practic nelimitate și cultura consumeristă în care trăim își spun cuvântul: orașul a devenit un bun care poate fi promovat și comercializat și care este uneori gândit să fie mai atractiv pentru lumea exterioară decât pentru propriii locuitori.

Rămâne însă de văzut care va fi impactul acestui proiect la nivelul comunității și dacă locuitorii îl vor clasifica în viitor ca un succes sau ca o intervenție mai puțin fericită.

În contextul cultural și economic actual, ținând seama de costurile considerabile suportate de țara-gază pentru organizarea unui asemenea eveniment și de reținerea din ce în ce mai mare a participanților de a investi timp și resurse într-o asemenea manifestare cu caracter temporar, viabilitatea tradiției organizării Expozițiilor Mondiale e pusă tot mai serios la îndoială. Poate că, din punctul de vedere al complexității și mărimii, Shanghai 2010 a fost ultima ediție istorică a unei serii de expoziții începută acum 160 de ani în Londra.

În lumina experiențelor din ultimele decenii, o poziție tot mai solidă se conturează: opinia publică internațională a cerut pentru Expoziția Mondială din 2015 un proiect cu impact minim asupra orașului gazdă. La rândul lor, arhitecții susțin o arhitectură „anti-monument”⁴, explicând că vor să se

banks of Huangpu River, 18,000 homes were demolished and 272 factories were closed and moved, affecting 70,000 workers. Eighteen special projects were developed and preparations first started in 1984. In terms of spatial planning, Expo Shanghai has lost sight of (or deliberately ignored) the human factor, building everything at a different, much bigger scale. Since the entire expo park covers 528 square kilometers, walking it is a physical challenge for any visitor (Qun, 2010:10). Unlimited technical possibilities and the consumerist culture we live in have the final say: the city has become a product that can be promoted and marketed, which is sometimes designed to be more attractive to the outside world than to its own people. It remains to be seen how the project will impact the community and if in the future people will regard it as a success or a less-than-fortunate intervention.

In today's economic and cultural context, given the significant costs borne by the host country to organize such an event and participants' ever greater reluctance to invest time and resources in such a temporary exposition, the viability of the tradition to organize World Exhibitions becomes increasingly questionable. Perhaps, in terms of complexity and size, Shanghai 2010 was the last historical edition of a series of exhibitions that began 160 years ago in London.

In the light of the last decades' experience, a more solid position emerges: international public opinion called for Expo 2015 to be a project with minimal impact on the host city. In return, architects support an "anti-monument"⁴ architecture, explaining that they want to remove the World Exhibitions' image of opulence. The rhetoric of progress was replaced with that of sustainable development. In the current economic situation, experts question the economic efficiency of such projects. Lessons of the past and

îndepărteze de imaginea opulentă de până acum a Expozițiilor Mondiale. Retorica progresului a fost înlocuită cu cea a dezvoltării sustenabile. În starea economică actuală, specialiștii chestionează eficiența economică a unor asemenea proiecte. Lecțiile trecutului și tendințele viitorului sunt destul de evidente: poate că soluția cea mai bună de regenerare a zonelor portuare trebuie căutată în altă parte. Iar această căutare nu trebuie să piardă din vedere faptul că, în definitiv, oamenii fac orașul și nu invers.

Note

1 Majoritatea proiectelor de acest gen propun ca, după terminarea mega-evenimentului, zona să fie transformată în zonă rezidențială, de birouri și/sau loisir.

2 „una grande mostra che rappresenta la propria era, con le sue tendenze, le mode, i tentativi coraggiosi e pionieristici e vaghe memorie degli stili del pasato”

3 „In short the rules of the games have been drawn up in such a way as to exclude many groups from the development process, rather than provide housing and welfare for the original working-class inhabitants of the area; the city is now designed to create a middle-class environment which attracts the « right-kind » of people”

4 Jacques Herzog în prezentarea proiectului Milano 2015 (disponibilă la <http://www.abitare.it/highlights/expo/>)

future trends are quite obvious: perhaps the best solution for regenerating portuary areas should be sought elsewhere. This search should not lose sight of the fact that, ultimately, people make the city and not vice versa.

Notes

1 *The majority of such projects propose that, after the mega-event has finished, the area should be transformed into a residential, office buildings and/or leisure area.*

2 *„una grande mostra che rappresenta la propria era, con le sue tendenze, le mode, i tentativi coraggiosi e pionieristici e vaghe memorie degli stili del pasato”*

3 *„In short the rules of the games have been drawn up in such a way as to exclude many groups from the development process, rather than provide housing and welfare for the original working-class inhabitants of the area; the city is now designed to create a middle-class environment which attracts the «right-kind» of people”*

4 *Jacques Herzog presenting his project Milano 2015 (available at <http://www.abitare.it/highlights/expo/>)*

Cercetarea post doctorală “Moduri contemporane de envelopare a spațiului” este finanțată integral de către Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS) prin Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior a Cercetării Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI). Cod proiect PD-73.

The Postdoctoral research “Contemporary modes of enveloping space” is fully funded by the National Council for Scientific Research in Higher Education (CNCSIS), through the Executive Unit for Financing of Higher Education Research Development and Innovation (UEFISCDI). Project code PD-73.

Bibliografie / Bibliography

- AUGÉ, Marc, 2000, *Los 'no-lugares', espacios del anonimato. Una antropología de la sobremodernidad.*, trad. Margarita Mizraji, Barcelona, Gedisa (editie franceză 1992).
- FERREIRA, Vítor Matias, 1997, *Lisboa, a metrópole e o rio. Centralidade e requalificação das frentes de água*, Lisboa, Bizancio.
- GIETEMA, Ruurd, 2004, "Viver nos portos" în *Discursos e comunicações — Modernidade e identidade das cidades portuárias, 9ª Conferência Nacional Cidades e Portos*, AIVP y Área Metropolitana de Lisboa, Lisboa, pp. 174-176.
- GOLD, John, GOLD, Margaret, 2008, "Olympic cities: regeneration, city rebranding and changing urban agendas" în *Geography Compass*, 2/1, pp.300-318.
- HALL, Michael, 1998, "The politics of decision making and top-down planning: Darling Harbour, Sydney" în (eds.) Tyler, Duncan, Martin Robertson, Yvonne Guerrier, *Tourism Management in Cities: Policy, Process and Practice*, Chichester, John Wiley & Sons, pp.9-24.
- HILLER, Harry, 1998, "Assessing the impact of mega-events: a linkage model" în *Current Issues in Tourism*, Routledge, vol.1, no.1, pp.47-57.
- KOOLHAAS, Rem, 2005, "The generic city" în Abbas, Ackbar, John Nguyet Erni, *Internationalizing Cultural Studies: An Anthology*, Malden, Blackwell.
- LEVIS, Lawrence, 2004, "Frentes marítimas urbanas: equilíbrios a obter entre novas formas e funções urbanas" în *Discursos e comunicações — Modernidade e identidade das cidades portuárias, 9ª Conferência Nacional Cidades e Portos*, Lisboa, AIVP y Área Metropolitana de Lisboa, pp. 177-179.
- MELLO, Duarte Cabral, 2002, "Expo 98 : cidade ou ilha?" în *Jornal Arquitectos*, Lisboa, Ordem dos Arquitectos, nr.205, pp. 45-52.
- QU, Lei, MARJOLEIN, Spaans, 2009, "The mega-event as a strategy in spatial planning: Starting from the olympic city of Barcelona" în Qu, Lei et alli., *The new urban question. Urbanism beyond neo-liberalism. Forth international conference of international forum on urbanism (IFoU). Conference Proceedings*, Amsterdam/Delft, International Forum on Urbanism (IFoU), pp.1291-1300.
- QUN, Zeng, 2010, "Focus on livable cities: concern with harmonic development- summary of the Expo 2010 Shanghai, China" in *Architecture and Urbanism*, nr.478, iulie 2010.
- RADZICKI, Michael et alii., 1988, "The dynamics of the escalation phenomenon" în (eds.) Homer, Jack, Andrew Ford, *Proceedings of the 1988 International Conference of the System Dynamics Society*, System Dynamics 91, pp.55-64.
- SHILING, Zheng, 2010, "L'architettura e la pianificazione per la World Expo 2010 Shanghai" în *L'Arca*, nr.260, iulie-august 2010, pp.6-8.
- YAWEI, Chen, SPAANS, Marjolein, 2009, "Mega event strategy as a tool of urban transformation: Sydney's experience", în Qu, Lei et alli., *The new urban question. Urbanism beyond neo-liberalism. Forth international conference of international forum on urbanism (IFoU). Conference Proceedings*, Amsterdam/Delft, International Forum on Urbanism (IFoU), pp.99-110.